

в класі. Її варто проводити на свіжому повітрі, в найближчому лісі, на луці, річці, в парку, на дослідних ділянках, в ботанічному саду чи зоопарку.

Література

1. *Додаткова освіта з біології у сучасній школі* // Науково-методичний вісник. – 2003. – №1. – К.: НЕНЦ. – 252 с.
2. *Екологічна стежка* (Методика, організація, характеристика модельної стежки «Лісники») / За ред. Я.П. Дідуха. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 88 с.
3. *Загальна методика навчання біології: навч. посібник* / І.В. Мороз, А.В. Степанюк, О.Д. Гончар та ін.; за ред. І.В. Мороза. – К.: Либідь, 2006. – С. 450–454.
4. *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки* [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
5. *Пономарёва И.Н.* Общая методика обучения биологии: учеб. пособие / И.Н. Пономарёва, В.П. Соломин, Г.Д. Сидельникова. – М.: Издательский центр «Академия», 2008.
6. *Пустовіт Г.П.* Екологічне виховання учнів 5–9 класів у позашкільних навчальних закладах: навч.-метод. посібник / Г.П. Пустовіт. – Кіровоград: ІМЕК-ЛТД, 2003. – 145 с.
7. *Скиба Ю.А.* Науково-дослідна робота з біології та екології у загальноосвітній школі: навч. посібник / Ю.А. Скиба, М.М. Скиба. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. – 87 с.

Анотації

Марія СКИБА

Екологічна освіта і виховання школярів у процесі позакласної роботи

У статті охарактеризовано різні форми (індивідуальну, групову, масову) позакласної роботи екологічного спрямування. Запропоновано тематику проведення позакласних заходів з екології, рекомендації щодо їх організації.

Ключові слова: позакласна робота, екологічна освіта і виховання, форми позакласної роботи.

Марія СКИБА

Экологическое образование и воспитание школьников в процессе внеклассной работы

В статье охарактеризованы различные формы (индивидуальная, групповая, массовая) внеклассной работы экологического направления. Предложено тематику проведения внеклассных мероприятий по экологии и рекомендации относительно их организации.

Ключевые слова: внеклассная работа, экологическое образование и воспитание, формы внеклассной работы.

Mariya SKYBA

Environmental education and training of pupils in the process of extracurricular work

In the article the various forms (individual, group, mass) of extracurricular work of ecological direction are described. Suggested topics of extracurricular activities in ecology and recommendations for their organization.

Keywords: extracurricular work, environmental education and training, forms of extracurricular activities.

Формування комунікативності у студентів засобами фізичного виховання

Анатолій РЕБРИНА,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини та фізичного виховання Хмельницького національного університету

На стадії оновлення громадянського суспільства в Україні першочерговими стають питання професійної підготовки фахівців, здатних виявляти ініціативу та рішучість, гнучко адаптуватися до життя в мінливих умовах ринкової економіки. Професійна діяльність сучасного конкурентоспроможного фахівця характеризується значною психоемоційною напруженістю, активізацією аналітичного та креативного мислення. Його важливими якостями є уміння працювати в команді в умовах дефіциту інформації, ресурсів і часу, здатність до інтенсивного спілкування та встановлення швидких контактів з людьми різноманітних соціальних груп [4].

Проблема формування комунікативних умінь та навичок особистості набуває особливого значення в професійному спілкуванні. Її розглядали у своїх працях такі вчені, як А.Макаренко, С.Максименко, В.Сухомлинський, Н.Клясен, П.Крючкова, В.Крижанівська, І.Мищук, В.Кручек та ін.

Формування комунікативності у майбутніх фахівців народного господарства як елементу патріотичного виховання громадянина України засобами фізичного виховання є сьогодні однією з актуальних проблем у системі вищої освіти, що зумовлено необхідністю вирішення суперечностей, які постали між:

– сучасними вимогами до розвитку професійно важливих якостей фахівців народного господарства засобами професійно-прикладної фізичної підготовки і можливостями їх формування та розвитку в наявних змістово-організаційно-управлінських умовах процесу фізичного виховання (зокрема між необхідністю випереджального розвитку професійно важливих якостей майбутніх фахівців та стримуючими можливостями їх розвитку в процесі традиційного фізичного виховання);

– традиційною методикою викладання фізичного виховання у ВНЗ і парадигмою сучасної професійної освіти;

– зарегламентованістю процесу фізичного виховання та зростаючим інтелектуальним рівнем студентів на етапах їх професійної підготовки.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати ефективність формування комунікативності студентів як елементу патріотичного виховання засобами фізичної культури і спорту. Відповідно до поставленої мети визначаємо такі завдання дослідження: проаналізувати науково-методичну, психолого-педагогічну та спеціальну літературу з проблеми формування комунікативності і патріотичного виховання; з'ясувати значення понять «формування комунікативності» та «патріотичне виховання»; виявити засоби формування комунікативності студентів у процесі занять фізичною культурою та спортом.

У Національній доктрині розвитку освіти, Законі України «Про вищу освіту» розкрито мету навчально-виховної діяльності вищих навчальних закладів усіх рівнів. Це виховання і розвиток творчого потенціалу та соціальної активності майбутнього фахівця, формування його системи гуманістичних цінностей, де цінність громадянина визначається як головна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблему формування комунікативності та патріотичного виховання вивчали М.Васильєва, С.Коваль, Н.Вітюк, Н.Клясен, В.Івашковський, М.Зубалій, В.Третьяков, Г.Коломoeць та ін.

Як зазначає Г.Коломoeць, патріотичне виховання – це педагогічний процес, який передбачає формування національної свідомості, почуття вірності та відданості, гордості за минуле й сучасне (історія, традиції, культура), готовності до захисту інтересів Вітчизни, вболівання за долю свого народу, його майбутнє [4].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» наведено такі визначення понять «патріотизм» та «виховання»: «Патріотизм – любов до своєї Батьківщини, відданість своєму народові, готовність для них на жертви і подвиги»; «Виховання – це сукупність знань, культурних навичок, поглядів, що становлять загальний рівень духовного розвитку людини і є наслідком систематичного впливу, навчання» [1].

Проблемі розвитку комунікативних здібностей учителів гуманітарного профілю в системі

післядипломної освіти присвячені наукові праці Н.Клясен. Детальний аналіз комунікативних рис авторитарних особистостей був здійснений П.Крючковою.

Питання підготовки майбутніх учителів загальноосвітньої школи до формування комунікативних умінь учнів в умовах відкритої соціально-педагогічної системи досліджував Н.Котух. Психологічні особливості комунікативної сфери слабозорих дослідників з афективною поведінкою вивчала І.Некрасова.

У науковій праці О.Губи розглядається проблема формування та розвитку комунікативних якостей у дітей молодшого шкільного віку, досліджуються шляхи активізації цього процесу засобами аматорського театрального мистецтва. У дослідженні визначено та охарактеризовано чотири групи комунікативних якостей: перцептивні (повага до інших, впевненість у собі, самоконтроль, автентичність), когнітивні (високий інтелект, допитливість, уважність, швидка реакція, здатність висловити думку, вміння логічно мислити, багата уява, кмітливість), морально-емотивні (відвертість, веселість, доброзичливість, милосердя, почуття гумору, визнання та дотримання правил суспільної поведінки), інтеракційні (вміння пристосовуватися, стриманість, сміливість, ініціативність, відповідальність, тактовність, активна участь у громадському житті, здатність постояти за себе) [2].

І.Мишук дослідила теоретичні засади підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю до педагогічної комунікації [7]. Особливості формування комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки вивчала К.Касярум [3].

Праця В.Кручек присвячена проблемі формування комунікативних умінь студентів вищих аграрних закладів освіти. Автором виявлено і теоретично обґрунтовано психолого-педагогічні фактори та умови розвитку комунікативних умінь [6].

В.Крижанівська розглянула систему особистісних і професійних якостей майбутніх економістів: самостійність, ініціативність і наступність у діях; комунікативні здібності; свідоме ставлення до змісту й процесу навчання; вміння працювати в колективі, доводити власну думку, визнавати свою помилку; здатність до продуктивного пізнання світу, вміння аналізувати, трансформувати навчальну інформацію; спостережливість, творче мислення; активна життєва позиція, наполегливість, прагнення до успіху [5].

Аналіз педагогічної та психологічної літератури свідчить, що проблема формування комунікативності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема професійно-прикладної фізичної підготовки, лишається недостатньо вивченою.

Поняття «комунікативність» розглядається науковцями як здатність до спілкування, контактів між ким-, чим-небудь; зв'язок, спілкування тощо. Одне з

визначень поняття «формування» таке: вироблення в кому-небудь певних якостей, рис характеру [1].

Отже, формування комунікативності у студентів – це вироблення у них певних якостей та особистісних властивостей, рис характеру, які сприяють досягненню інтенсивного рівня спілкування та встановленню швидких контактів з іншими людьми.

Для формування комунікативних навичок й умінь необхідно використовувати різні комплекси завдань, ефективні засоби виховання, зокрема засоби фізичної культури і спорту.

Комунікативність найбільше виявляється у парних, змішаних та командних іграх, коли гравцеві необхідно знаходити спільну мову з партнером у найвідповідальніших та напружених моментах гри. Тому для стабільності гри її учасники мають володіти високим рівнем комунікативних якостей.

З огляду на актуальність дослідження, недостатню наукову розробленість, теоретичну й прикладну значущість цієї проблеми, пропонуємо комплекс орієнтовних завдань з формування комунікативності студентів засобами фізичного виховання (можливі незначне розширення орієнтовних завдань або фізичних вправ та методичних прийомів, а також їх заміна).

Перший комплекс:

1. Придумайте і складіть комплекс фізичних вправ ранкової гігієнічної гімнастики (РГГ) або техніко-тактичних дій для однієї зі спортивних ігор відповідно до запропонованих завдань.

2. Самостійно використайте складений комплекс фізичних вправ РГГ або техніко-тактичних дій спортивної гри.

3. Застосуйте із групою студентів комплекс фізичних вправ або техніко-тактичних дій, використовуючи спочатку розмовну, згодом лише спортивну термінологію.

4. Розробіть комплекс фізичних вправ і техніко-тактичних дій для другого виду спортивних ігор або інше.

5. Застосуйте із групою студентів незнайомий вам комплекс фізичних вправ і техніко-тактичних дій.

6. Запропонуйте студентам визначити, на формування яких якостей спрямовані ці завдання.

7. Відреагуйте на неправильне виконання студентами фізичних вправ і техніко-тактичних дій та вкажіть на їхні помилки.

8. Перегляньте виконання студентами комплексу фізичних вправ і техніко-тактичних дій.

9. Використайте вивчені техніко-тактичні дії у навчальній спортивній грі.

Другий комплекс – студенти по черзі виконують роль тренера-викладача, інші – роль студентів-спортсменів:

1. «Тренеру-викладачу» необхідно виконати кілька простих дій: увійти до спортивної зали, привітатися зі «студентами», зробити перекличку; дістати спортивний інвентар, підготуватися до заняття. Його завдання – усією своєю поведінкою

якомога точніше передати різноманітні відтінки настрою, ставлення до «групи студентів». «Студенти» повинні зрозуміти за діями «тренера-викладача», який у нього настрій, чим він викликаний, які події могли передувати заняттю. Наприклад:

– «тренер-викладач» розгніваний, бо дізнався, що група не з'явилася на змагання з настільного тенісу;

– на попередньому навчально-тренувальному занятті «студенти» ввели в оману «тренера-викладача», сказавши, що виконують ранкову гігієнічну гімнастику;

– «викладач» змушений повідомити неприємну звістку, що групу розформовують;

– нещодавно «тренер-викладач» ходив із групою у туристичний похід, де «студенти» порушували дисципліну і поставили його у незручне становище;

– у «викладача» радісна звістка для групи: за перше місце у змаганнях з настільного тенісу їх нагородили туристичною поїздкою до Карпат.

2. «Тренеру-викладачу» необхідно підготувати будь-яку інформацію, зайти до спортивної зали, привернути до себе увагу «студентів», сказати, що він хоче зробити повідомлення. За його поведінкою, інтонацією першої фрази «студенти» повинні здогадатися про приблизний характер повідомлення тощо.

Третій комплекс – формування навичок координації психомоторної поведінки і володіння власним організмом:

– вправи на імітацію (не просто повторення рухів іншого, а усвідомлення, яке передбачає проникнення в його переживання, почуття, наміри, цілі, мотиви);

– вправи на ритм, відчуття простору, на опрацювання динаміки поведінки;

– вправи для зняття скутості рухів;

– вправи для відновлення здатності мислення.

1. Гімнастика для м'язів мовного апарату і мимічної мускулатури.

Під час виконання вправ кожному потрібно користуватися дзеркалом, щоб контролювати точність рухів. Звертати увагу на те, щоб задіявалися тільки необхідні м'язи і не виникало напруження в інших м'язах обличчя та всього організму.

Вправи «Гримаси». Дивлячись у дзеркало, покажіть гримаси, передаючи мимікою різні емоції: гнів, радість, здивування, страх та ін.

2. Робота зі скоромовками на спортивну та іншу тематику.

Проказувати скоромовку повільно та чітко, напружуючи м'язи мовного апарату. Вимовляти при цьому всі звуки. Поступово нарощувати темп, постійно стежачи за правильністю вимови звуків. Наприклад:

Ось спритно грають вісім ос

Аж вісім років осам –

Пообіцяв тим осам хтось

Аж вісім ворків проса.

Такий підхід, за якого активно використовують-ся групові й індивідуальні форми роботи, сприяє формуванню та розвитку комунікативних умінь і навичок студентів, активізації їхнього оперативного, аналітичного та креативного мислення.

До напрямів подальших досліджень відносимо визначення ефективності формування комунікативності в процесі професійно спрямованого фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів.

Література

1. *Великий* тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: Перун, 2004. – 1440 с.
2. *Губа О.А.* Соціально-педагогічні умови формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорському театральному колективі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / О.А. Губа; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – К., 2008. – 19 с.
3. *Касярум К.В.* Формування комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Катерина Володимирівна Касярум. – Черкаси: Б.в., 2011. – 20 с.
4. *Коломоєць Г.А.* Патріотичне виховання учнів 5–9 класів у позаурочній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів / Г.А. Коломоєць // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2011 рік / За ред. О.В. Сухомлинської, І.Д. Бега, Г.П. Пустовіта, О.В. Мельника. – Івано-Франківськ: Типовіт, 2012. – Вип. 2. – 352 с.
5. *Крижанівська В.П.* Особливості застосування особистісно зорієнтованих технологій навчання в підготовці майбутніх економістів у коледжах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Валентина Петрівна Крижанівська; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. – Вінниця, 2009. – 20 с.
6. *Кручек В.А.* Педагогічні аспекти формування комунікативних умінь студентів / В.А. Кручек // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2000. – Вип. 30. – С. 213–219.
7. *Міщук І.М.* Формування готовності майбутніх учителів гуманітарного профілю до педагогічної комунікації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / І.М. Міщук; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К.: Б.в., 2011. – 20 с.
8. *Ребрина А.А.* Аналіз результатів формування комунікативності майбутніх фахівців з маркетингу / А.А. Ребрина // Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – Вип. 16, книга 3. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2012. – С. 119–127.
9. *Ребрина А.А.* Особливості трудової діяльності маркетологів та їх професійно значущі якості у ППФП / А.А. Ребрина // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць / ред. С.С. Єрмакова. – Харків, 2005. – №12. – С. 40–47.

Анотації

Анатолій РЕБРИНА

Формування комунікативності у студентів засобами фізичного виховання

У статті проаналізовано науково-методичну, психолого-педагогічну та спеціальну літературу з проблеми формування комунікативності та патріотичного виховання, з'ясовано значення понять «формування», «комунікативність», «патріотизм», «виховання», виявлено засоби формування комунікативності студентів як елементу патріотичного виховання громадянина України.

Ключові слова: комунікативність, патріотизм, патріотичне виховання, студенти, засоби фізичної культури та спорту.

Анатолій РЕБРИНА

Формирование коммуникативности у студентов посредством физического воспитания

В статье проанализировано научно-методическую, психолого-педагогическую и специальную литературу по проблеме формирования коммуникативности и патриотического воспитания, установлено значение понятий «формирование», «коммуникативность», «патриотизм», «воспитание», определены средства формирования коммуникативности студентов как элемента патриотического воспитания гражданина Украины.

Ключевые слова: коммуникативность, патриотизм, патриотическое воспитание, студенты, средства физической культуры и спорта.

Anatoliy REBRYNA

Formation of the communicativeness of students by means of physical education

Scientific and methodological, psycho-pedagogical and special literature concerning the problem of formation of the communicativeness and patriotic education is analyzed in the article. The meaning of the following terms such as «formation», «communicativeness», «patriotism», «education» have been found. Ways of formation of the students' communicativeness as an element of patriotic education of citizen of Ukraine have been figured out.

Keywords: communicativeness, patriotism, patriotic education, students, means of physical culture and sports.